

Afgørelser – Reg. nr.: 07909.00

Fredningen vedrører: Klippeløkke ved Kåsegård

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet

01-09-1997

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET>

REG. NR. 7909.00.

År 1997 den 1. september afsagde fredningsnævnet for Bornholms
amts fredningskreds sålydende

K E N D E L S E

i sag 35/1996

Fredning af en klippeløkke ved
Kåsegård i Nexø kommune.

Ved skrivelse af 19. december 1996 har Danmarks Naturfredningsforening rejst fredningssag vedrørende et ca. 9,5 ha stort areal ved Kåsegård i Nexø kommune. Arealet består af en del af ejendommen matr. nr. 1-a og 1-b Ibsker, beliggende Kåsegård, Klintebyvejen 8, 3730 Nexø.

Under sagens behandling har Danmarks Naturfredningsforening begrænset forslaget til alene at angå et ca. 9,0 ha stort areal af nævnte ejendom.

Området, der ønskes fredet, er beliggende mellem Kåsegårds driftsbygninger og Paradisbakkernes sydskrænt. Den overvejende del af området er klippeløkke. Klippeløkken er en udpræget bornholmsk naturtype, der er karakteriseret ved, at grundfjeld og stenstrøninger hindrer normal landbrugsdrift og skovdrift, samt at muldlaget er for ringe og fugtigheden for rigelig, således at landbruget fra gammel tid har været henvist til løkkedrift med kreaturgræsning. Klippeløkken ved Kåsegård udgør samtidig hovedparten af det østligste af tre kerneområder på Bornholm for Hylde-Gøgeurt. Kåsegårds-lokaliteten er samtidig den største danske bestand af Hylde-Gøgeurt. Udover Hylde-Gøgeurten rummer klippeløkken ved Kåsegård mange andre overdrevsplanter, hvis voksesteder i disse år er truet af tilgroning og tilplantning.

Klippeløkken ved Kåsegård er beliggende syd for et gammelt udmarksgårde, der forløber parallelt med Paradisbakkerne og videreføres på nabogårdenes tilliggender. Løkken er i sig selv omkranset af et stengårde, som udgår fra avlsbygningernes nære omgivelser. Endnu et stengårde forløber i retning vest/øst og opdeler klippeløkken i to græsningsfolde. En markvej fører fra gården diagonalt op til klippeløkkens nordvesthjørne, hvor indgangen til udmarken er beliggende. Herudover er der et udslæbningsspor fra skovbevoksningen med retning sydvest over den østligste del af overdrevsområdet mod driftsbygningerne. Inden for den foreslåede fredningsgrænse er der konstateret en jordvold forløbende i retning nordvest/sydøst, som kunne være en del af et ældre udmarksdige. Desuden er der konstateret 3 eller 4 gravrøser, hvoraf den største måler 7,5 m i diameter og er 0,5 m høj.

Formålet med fredningen er primært at sikre Kåsegårdsløkken som voksested for den nordiske orkidéart Hylde-Gøgeurt. Subsidiært er formålet at sikre lokalitetens øvrige naturhistoriske, landskabelige og kulturhistoriske værdier. Fredningspåstanden går derfor i det væsentlige ud på at fremme en udvikling, som favoriserer overdrevsvegetationen, herunder specielt bestanden af Hylde-Gøgeurt med fortsat kreaturgræsning og udvidet adgang til naturpleje, således at den lysåbne naturtype, der betinger overdrevsvegetationen, kan fastholdes og udbygges.

Arealet, der foreslås fredet, er beliggende i landzone og i et område, som i regionplan 1993-2005 er udpeget som særligt naturområde og fredningsmæssigt beskyttelsesområde. Et areal på 2,7 ha af det foreslåede fredningsområde er registreret som beskyttet naturtype i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3. Det drejer sig om 2 søer (vandingsdamme til kreaturer) samt overdrevet nord for avlsbygningerne. Den generelle beskyttelse indebærer, at der ikke må foretages ændringer i arealets tilstand. Beskyttelsen omfatter imidlertid kun ca. 1/4 af arealet og hindrer ikke f.eks. gødskning, sprøjtning og omlægning, hvis dette tidligere er indgået i driften. 2,4 ha af arealet er endvidere omfattet af skovbyggelinie ligesom en del af arealet af Skov og Naturstyrelsen er noteret som fredsskov.

I forhold til den generelle beskyttelse indebærer den foreslåede fredning en udvidet forpligtelse for nuværende og kommende ejere til at opretholde klippeløkkens driftsform og lysåbne vilkår, enten gennem kreaturgræsning eller naturpleje, eller en kombination af begge. Sten- og jorddiger på arealet er beskyttet i henhold til naturbeskyttelseslovens § 4. Røserne er ikke tinglyst som fredede fortidsminder. Enkelte af dem er registreret i sognebeskrivelsen. Da de er synlige i terræn, er de beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 12-13 og § 18. Hertil kommer beskyttelsen efter museumslovens § 26. Den foreslåede fredning af klippeløkken indebærer, at Bornholms Amt - i henhold til fredningens formål og uden udgift for ejeren - får ret til at sikre løkke-drift, naturpleje og naturgenopretning gennemført. Dette gælder også eventuel pleje og restaurering af jord- og stendiger samt fortidsminder.

Danmarks Miljøundersøgelser har i et notat af 13. marts 1996 anført, at klippeløkken ved Kåsegård er en af Bornholms og dermed Danmarks mest værdifulde lokaliteter for lavtvoksende, artsrig overdrevsvegetation isprængt sommertørre lavninger samt selvgroet, lysåben kratskov med artsrig bundvegetation. En forudsætning for at bevare og sikre denne vegetationstype er, at græsning - helst med kreaturer - bibeholdes, at der opretholdes en mulighed for rydning, når opvækst af træer og buske truer med at lukke de lysåbne partier i lighed med rydning, som Bornholms Amt foretog i begyndelsen af 90-erne, og at anvendelse af kunstgødning og sprøjtning med pesticider og lignende fuldstændig undgås.

Rejsningen af fredningssagen har været bekendtgjort den 29. og 30. januar 1997 i henholdsvis Bornholms Tidende og Statstidende. Fredningsnævnet har afholdt besigtigelse og offentligt møde den 2. juni 1997.

Besigtigelsen og det fremkomne på det offentlige møde gav anledning til, at sagen blev udsat med henblik på Danmarks Naturfredningsforenings overvejelse om fredningens udstrækning.

Danmarks Naturfredningsforening har på baggrund heraf efterfølgende udarbejdet et ændret fredningskort, der begrænser fredningen til det ovennævnte ca. 9,0 ha store areal, hvorved fredningsgrænsen ikke lægges tættere på driftsbygningerne end 10-15 m, ligesom skovgrænsen er korrigeret. Samtidig har både Bornholms Amt og Danmarks Miljøundersøgelser fremsat yderligere ændringsforslag om henholdsvis naturplejen og græsningstryk, men har i øvrigt anbefalet fredningsforslaget.

Lodsejeren har ikke udtalt sig imod fredningsforslaget, således som dette foreligger, med de ændrede grænsedragninger.

Skov og Naturstyrelsen (Statsskovdistriktet) har ikke udtalt sig i anledning af sagen.

Fredningsnævnet skal udtale:

Fredningsnævnet finder, at fredningsforslaget bør gennemføres med

henblik på at sikre Kåsegårdsløkken som fortsat voksested for Hylde-Gøgeurt, men også med henblik på at sikre naturhistoriske, landskabelige og kulturhistoriske værdier i området, herunder klippeløkken som sådan med dens lavtvoksende og artsrige overdrevsvegetation og særlige driftsform samt den selvgroede, lys-åbne kratskov og dennes artsrige bundvegetation. Der bør til fremme af fredningens formål tilvejebringes mulighed for at foretage naturpleje i området.

Fredningen træder ikke i stedet for eventuelle tilladelser m.v. efter naturbeskyttelsesloven eller anden lovgivning, jfr. naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 6.

THI BESTEMMES:

De på vedhæftede kort angivne arealer af ejendommen matr. nr. 1-a og 1-b Ibsker pålægges følgende fredningsbestemmelser:

§ 1. Fredningens formål.

Fredningens primære formål er at sikre området som voksested for den nordiske orkidéart Hylde-Gøgeurt.

Subsidiært er det formålet at sikre områdets øvrige naturhistoriske, landskabelige og kulturhistoriske værdier, herunder klippeløkkens særlige driftsform og fortidsminder.

§ 2. Arealernes drift.

Det fredede område skal drives ved en fortsættelse af den gamle bornholmske løkkedrift (kreaturgræsning). Til afgræsningen må alene anvendes kvæg.

Arealerne må ikke opdyrkes, omlægges eller tilplantes. Der må ikke sprøjtes med kemiske midler eller gødskes på arealerne, når bortses fra den naturgødning, som følger af kreaturgræsningen.

§ 3. Naturpleje og naturgenopretning.

Til opfyldelse af fredningens formål udarbejder amtet i samarbejde med ejeren en plan for naturpleje og eventuel naturgenopretning, herunder udtynding af skovdelen. Der kan herved blandt andet hegnes, udsættes kreaturer til græsning og fjernes opvækst, ligesom der kan foretages oprensning af vandhuller samt pleje og restaurering af jorddiger, stengårder og fortidsminder.

Plejeplanen fastsættes af fredningsnævnet, hvis enighed ikke kan opnås mellem amtet og ejeren.

Ejeren skal have mulighed for at foretage den ønskede naturpleje selv. Såfremt naturpleje og naturgenopretning m.v. foretages af amtet, skal dette ske uden udgift for ejeren. Eventuelt aflagte effekter fra skovning tilfalder ejeren.

Det offentlige skal have mulighed for at overvåge overdrevsvegetationen for at følge den generelle vegetationsudvikling og effekten af naturpleje. Denne overvågning udføres uden udgift for ejeren.

§ 4. Terrænændringer.

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må således ikke ske udnyttelse af råstofforekomster eller foretages opfyldning, planering eller afgravning. Sten må ikke fjernes fra arealet.

§ 5. Bebyggelse m.v.

Der må ikke opføres bebyggelse, herunder skure, boder og jagt-hytter. Efter fredningsnævnets godkendelse kan der dog opføres eventuelt nødvendige nye driftsbygninger på overdrevet nord for gården, i umiddelbar tilknytning til de eksisterende bygninger, ligesom der efter nævnets godkendelse kan opstilles læskur for kreaturer.

§ 6. Andre konstruktioner og anlæg.

Der må ikke etableres andre faste konstruktioner og anlæg. Eksempelvis må der ikke anlægges campingpladser, sportsanlæg, skydebaner, motorbaner eller oplags- og lossepladser. Der må ikke anbringes tårne, master, vindmøller, tankanlæg, campingvogne eller andre skæmmende indretninger. Der må ikke føres luftledninger over det fredede område. Arealet må ikke benyttes til oplag, heller ikke af landbrugsmæssig art som f.eks. halm. Der må ikke opsættes andre hegn end kreaturhegn.

§ 7. Veje og stier.

Den eksisterende markvej, som fremgår af fredningskortet, og et udsłæbningsspor bevares. Herudover må der ikke anlægges nye veje eller stier på arealet.

§ 8. Vådområder.

De eksisterende vandhullers tilstand og omfang må ikke ændres. Dog kan fredningsnævnet give tilladelse til oprensning og pleje med det formål at forbedre vilkårene for flora og fauna.

§ 9. Floraen.

Af hensyn til den fredede overdrevsvegetation må der ikke plukkes blomster eller ske opgravning af urter.

§ 10. Offentlighedens adgang.

I det omfang, der ikke er adgang til arealerne i medfør af naturbeskyttelseslovens § 24, har offentligheden kun ret til færdsel og ophold i det fredede område efter nærmere forudgående aftale med ejeren eller Bornholms Amt.

§ 11. Dispensation fra fredningen.

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, når det ansøgte ikke strider mod fredningens formål, jfr.

naturbeskyttelseslovens § 50 stk. 1.

Nævnets afgørelse er énstemmig.

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til Naturklagenævnet af

1. ejer og eventuelle brugere,
2. enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller fremsat ønske om sagens afgørelse,
3. statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt organisationer m.v., som antages at have en væsentlig interesse i forslaget.

Klage indgives skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende klageberettigede, dog højst 4 uger fra offentlig bekendtgørelse af afgørelsen, jfr. naturbeskyttelseslovens § 43.

Søgsmål ved domstolene til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter afgørelsen er meddelt klageren dog senest fra tidspunktet for offentlig bekendtgørelse.

Sven Harild

F. Schønnemann

Per Broberg Lind

-o0o-

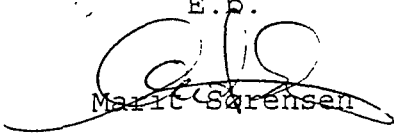
-o0o-

-o0o-

Udskriftens rigtighed bekræftes:

Fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds,
den 1. september 1997.

E.b.

Marit Sørensen

oass.

REG. NR. 7909.00

År 1997 den 1. september afsagde fredningsnævnet for Bornholms
amts fredningskreds sålydende

K E N D E L S E

om erstatning i sag 35/1996

om fredning af en klippeløkke
ved Kåsegård i Nexø kommune.

CCCSK 1996-1211/6-0012

Ved en samtidig hermed afsagt kendelse har fredningsnavnet truffet afgørelse om fredning af et ialt ca. 9,0 ha stort areal af matr.nr. 1a og 1b, Ibsker i Nexø kommune.

Det fredede areal er en del af ejendommen Kåsegård. Den overvejende del af området er klippeløkke, der er en udpræget bornholmsk naturtype, som er karakteriseret ved, at grundfjeld og stenstrøninger hindrer normal landbrugsdrift og skovdrift, samt at muldlaget er for ringe og fugtigheden for rigelig, således at landbruget fra gammel tid har været henvist til løkkedrift med kreaturgræsning.

Formålet med fredningen er primært at sikre Kåsegårdsløkken som voksested for den nordiske orkidéart Hylde-Gøgeurt. Subsidiært er formålet at sikre lokalitetens øvrige naturhistoriske, landskabelige og kulturhistoriske værdier. Fredningspåstanden går derfor i det væsentlige ud på at fremme en udvikling, som favoriserer overdrevsvegetationen, herunder specielt bestanden af Hylde-Gøgeurt med fortsat kreaturgræsning og udvidet adgang til naturpleje, således at den lysåbne naturtype, der betinger overdrevsvegetationen, kan fastholdes og udbygges.

Kåsegårdsejendommen omfatter matr.nr. 1a, 1b, 65b og 149a1, Ibsker med et samlet areal på knap 54 ha., hvoraf ca. 9,0 ha. af matr.nr. 1a og 1b omfattes af fredningen.

Det fredede areal er beliggende i landzone og i et område, som i regionplan 1993-2005 er udpeget som særligt naturområde og fredningsmæssigt beskyttelsesområde. Et areal på 2,7 ha af det foreslåede fredningsområde er registreret som beskyttet naturtype i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3. Det drejer sig om 2 søer (vandingsdamme til kreaturer) samt overdrevet nord for avlsbygningerne. Den generelle beskyttelse indebærer, at der ikke må foretages ændringer i arealets tilstand. Beskyttelsen omfatter imidlertid kun ca. 1/4 af arealet og hindrer ikke f.eks. gødskning, sprøjtning og omlægning, hvis dette tidligere er indgået i driften. 2,4 ha af arealet er endvidere omfattet af skovbyggelinie ligesom en del af arealet af Skov og Naturstyrelsen er noteret som fredsskov.

Ejeren Ingrid Prehn har påstået sig tilkendt erstatning på ikke under 30.000,00 kr. for forringet ejendomsværdi, særligt for så vidt angår overdrevet, som ligger meget tæt på gården, og som med den påtænkte fredning slet ikke må anvendes af ejeren. Det fredede areals samlede og tætte placering på avlsbygningerne, arealets størrelse og kommende alternative dyrkningsformer inden for landbruget gør overdrevet til et velegnet sted for en animalsk produktion af en eller anden slags. Dette forhindres imidlertid fuldstændig ved fredningen. Endvidere forhindres ejeren i en rationel skovdrift på det fredede skovområde. Uanset der for en del af områdets vedkommende er tale om fredsskov, indebærer fredningen ingen mulighed for udnyttelse af skoven i modsætning til fredsskovsdeklarationen.

Fredningsnævnets bemærkninger:

Fredningsnævnet finder, at området som klippeløkke - uanset fredningen - alene giver mulighed for en begrænset landbrugs- og skovbrugsmæssig udnyttelse. Området kan efter sin karakter alene anvendes til græsning i en ikke særlig intensiv grad. Fredningsbestemmelsernes gødskningsforbud og begrænsningen af muligt græsningstryk samt afskæringen af muligheden for at holde andre dyr end kvæg på området findes imidlertid at påføre ejendommens ejer ulemper. Herefter, og da det fredede areals tætte placering på eksisterende avlsbygninger i et vist omfang vil afskære ejeren fra fremtidige bygningsmæssige udvidelser, finder fredningsnævnet ikke, at minimumerstatningen på 1.000,00 kr. pr. ha fuldt ud kan dække ejerens ulemper ved fredningen. Erstatningen fastsættes derfor skønsmæssigt til ialt 20.000,00 kr.

Den tilbudte erstatning forrentes fra kendelsens dato og udbetales med en årlig rente svarende til Danmarks Nationalbanks diskonto.

I medfør af naturbeskyttelseslovens § 47 godtgøres ejeren sagsomkostninger med 6.000,00 kr.

De samlede erstatnings- og godtgørelsesbeløb udredes af staten med 3/4 og af Bornholms Amt med 1/4, jfr. naturbeskyttelseslovens

§ 49, stk. 3.

Nævnets afgørelse er enstemmig.

Fredningsnævnets afgørelse, med undtagelse af omkostningsafgørelsen i.h.t naturbeskyttelseslovens § 47, kan påklages til Naturklagenævnet af ejeren samt af Miljøministeriet og Bornholms Amt, jfr. naturbeskyttelseslovens § 43.

Klagen indsendes til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K inden 4 uger fra den dag kendelsen er meddelt den pågældende, dog senest fra tidspunktet for offentlig bekendtgørelse af kendelsen.

Søgsmål ved domstolene til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter afgørelsen er meddelt klageren, dog senest fra tidspunktet for offentlig bekendtgørelse.

Sven Harild

F. Schønnemann

Per Broberg Lind

-o0o-

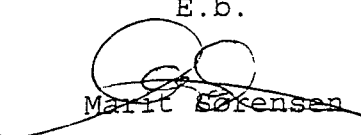
-o0o-

-o0o-

Udskriftens rigtighed bekræftes:

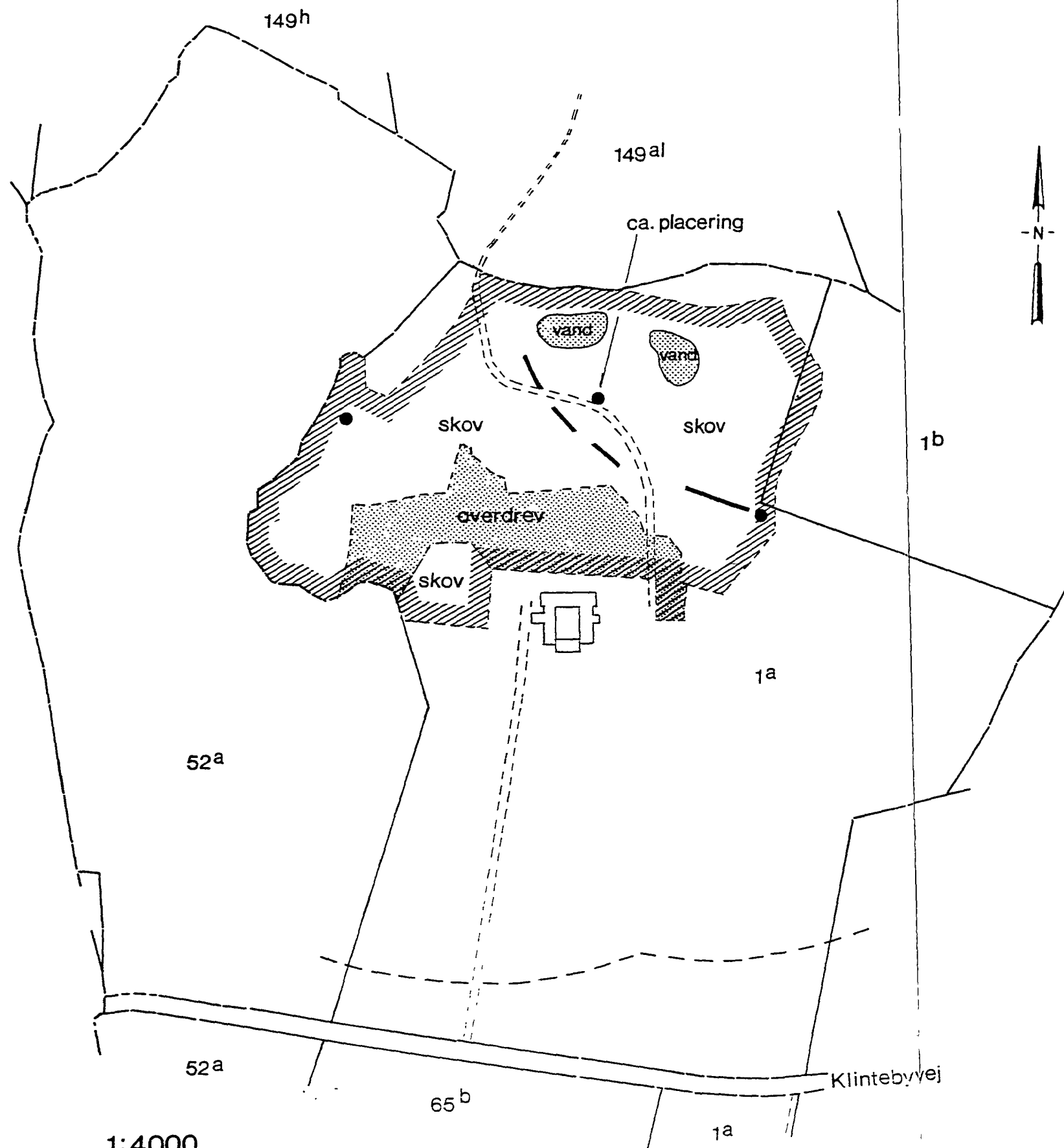
Fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds,
den 1. september 1997.

E.b.

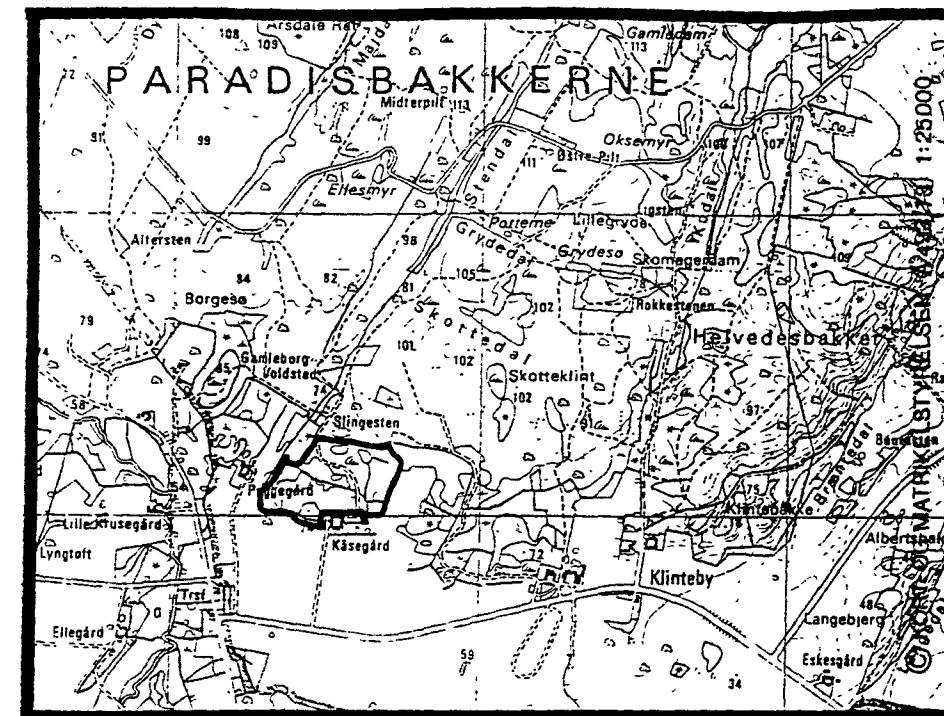

Marit Sørensen

oass.

1:4000
kopi af matr. kortet
ajour okt. 1996

Fredningskort

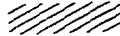

Klippeløkke ved Kåsegård

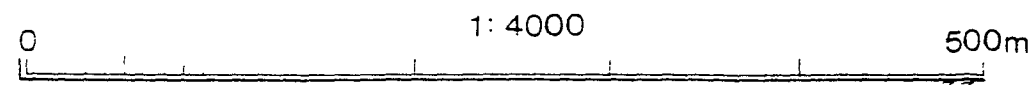
Del af
Hovedejrlavet, Ibsker
Nexø Kommune
Bornholms Amt

Udfærdiget i juli 1997 til brug ved
Fredningsnævnet for Bornholms amts
afgørelse.
FS 35/1996

REG. NR. 7909.00

Signaturforklaring

- fredningsgrænse
- byggelinie i h.t. NBL's § 17
- § 3
- røser
- jordvold

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 07909.00

Dispensationer i perioden: 27-09-2005

SCANNET

Skov- og Naturstyrelsen
Fredningsregisteret
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Hovedmodtager
Styregruppen for Kåse-
gårds naturarealer
v/ Louise Lyng Bojesen
Anhøjvejen 10
3700 Rønne

for Bornholms Regionskom-
mune
Damgade 4a
3700 Rønne
Tlf. 5695 0145
Fax. 5695 0245

HER10310/Sagsbeh. HER
J.nr. 06.11.01.01.2005-38.5
Deres j.nr.

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

29 SEP. 2005

27. september 2005

Overfor fredningsnævnet er der ansøgt om tilladelse til på ejendommen matr.nr. 1-e, Ibsker, Kåsegård, beliggende Klintebyevejen 8A, 3730 Nexø at lade afgræsningske ved får og heste, da det er vanskeligt at skaffe kreaturer til afgræsning. Afgræsningsforholdene er nærmere beskrevet i det til nævnet fremsendte materiale.

Det fremgår af sagen, at ejendommen er omfattet af en fredningskendelse af 1. september 1997, der fastsætter blandt andet:

"...

Det fredede område skal drives ved en fortsættelse af den gamle bornholmske løkkedrift (kreaturgræsning). Til afgræsningen må alene anvendes kvæg.

Arealerne må ikke opdyrkes, omlægges eller tilplantes. Der må ikke sprøjtes med kemiske midler eller gødskes på arealerne, når bortses fra den naturgødning, som følger af kreaturgræsningen.

..."

Fredningsnævnet har afholdt besigtigelse den 7. september 2005.

Bornholms Regionskommune og Danmarks Naturfredningsforening har anført, at hestefafgræsning skal anvendes med varsomhed. Samgræsning mellem kreaturer og et mindre antal heste vil dog være gavnligt for området. Afgræsning ved får bør kun anvendes undtagelsesvist.

I medfør af § 50, stk. 1 i naturbeskyttelsesloven meddeler nævnet herved dispensation til lejlighedsvis udsætning af to heste til samgræsning med kreaturer efter nærmere aftale med og anvisning fra Bornholms Regionskommune. Dispensationen er gældende i 5 år og udløber således med udgangen af år 2010.

Fredningsnævnet finder for tiden ikke tilstrækkeligt grundlag for at meddele dispensation fra fredningen til afgræsning ved får.

Nævnets afgørelse er enstemmig.

2001-1211/18-001
78

Efter naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2 bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dens meddelelse.

Afgørelsen kan efter naturbeskyttelseslovens § 78, stk. 2 indbringes for Naturklagenævnet af offentlige myndigheder, Danmarks Naturfredningsforening og lokale foreninger og lignende, som har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Klage indgives skriftligt til fredningsnævnet, Damgade 4A, 3700 Rønne.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse må ikke udnyttes før udløbet af klagefristen. Er klage indgivet, kan tilladelsen ikke udnyttes medmindre Naturklagenævnet bestemmer andet.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende Dem en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget Deres klage fra fredningsnævnet. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk/klagegebyr.htm.

Opmærksomheden henledes på, at der eventuelt tillige kræves tilladelse til det ansøgte fra andre myndigheder.

Genpart af denne skrivelse er sendt til Skov- og Naturstyrelsen, Bornholms Regionskommune, Natur og Miljø, Dansk Botanisk Forening, Aage V. Jensen Charity Foundation og Danmarks Naturfredningsforening.

F. Schønnemann

Genpart til : Skov- og Naturstyrelsen Fredningsregisteret
Til Deres orientering.

FREDNINGSNÆVNET FOR BORNHOLM

Damgade 4 A
3700 Rønne
Tlf. 5695 0145

Aage V. Jensen Naturfond
Kampmannsgade 1
1604 København V

bornholm@fredningsnaevn.dk
www.fredningsnaevn.dk
J.nr. FN 24/2013
Den 21. februar 2014

Overfor fredningsnævnet er der ansøgt om dispensation til på ejendommen matr. nr. 1-e Ibsker, beliggende Kåsegård, Klintebyvejen 8, 3730 Nexø, at etablere en natursti. Projektet er nærmere beskrevet i det materiale, der er sendt til fredningsnævnet.

Sagens oplysninger

Det fremgår af sagen, at ejendommen er omfattet af fredningsdeklaration af 1. september 1997, som navnlig skal sikre området som voksested for hyldegøgeurt, og herudover sikre lokalitetens øvrige naturhistoriske, landskabelige og kulturhistoriske værdier, herunder klippeløkkens særlige driftsform og fortidsminder. Fredningskendelsens § 7 fastsætter, at der ikke må anlægges nye veje og stier.

Området er beliggende i Natura 2000-område nr. 186, Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne (habitatområde nr. 162 og fuglebeskyttelsesområde nr. 80). Naturstyrelsen har vurderet, at etablering af det ansøgte stiforløb ikke vil have negativ indflydelse på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

Fredningsnævnet har foretaget besigtigelse den 19. februar 2014, hvor forløbet af den projekterede natursti, som der er enighed mellem ansøgeren og Bornholms Regionskommune om forløbet af, blev forevist.

Bornholms Regionskommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet og Dansk Ornitologisk Forening har anbefalet, at der meddeles dispensation til det ansøgte.

Fredningsnævnets afgørelse

I medfør af § 50, stk. 1 i naturbeskyttelsesloven meddeler nævnet herved dispensation til udførelse af projektet i overensstemmelse med det forløb, hvorom der er enighed mellem ansøgeren og Bornholms Regionskommune.

Nævnets afgørelse er enstemmig.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage er afsluttet. Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Andre modtagere af denne afgørelse

Kopi af denne afgørelse er sendt til Naturstyrelsen, Bornholms Regionskommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet og Dansk Ornitologisk Forening.

Klagevejledning

Fredningsnævnets afgørelse kan efter naturbeskyttelseslovens § 78, stk. 3, indbringes for Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt, jf. naturbeskyttelseslovens § 87.

Klage indgives skriftligt til fredningsnævnet, Damgade 4A, 3700 Rønne.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klagegebyr

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at klageren indbetaler et gebyr til Natur- og Miljøklagenævnet. Gebyret er 500 kr.

Natur- og Miljøklagenævnet vil sende klageren en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Opkrævningen skal benyttes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrbetalingen findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis

1. klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2. klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3. klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Natur- og Miljøklagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis

1. der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klageren trækker sin klage tilbage, eller
2. klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Naturklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Henrik Engell Rhod

FREDNINGSNÆVNET FOR BORNHOLM

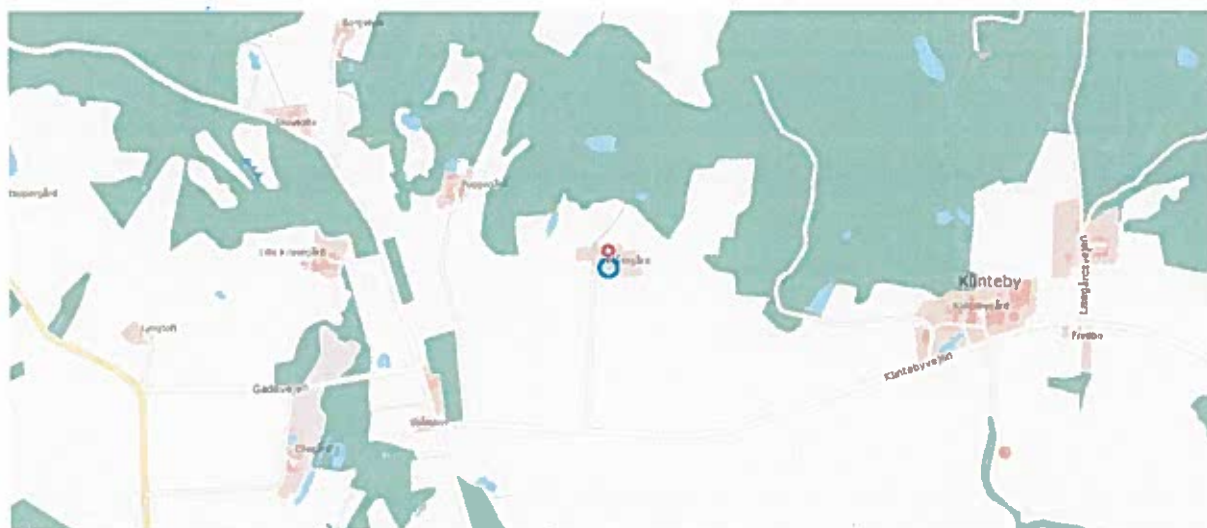
Damgade 4 A
3700 Rønne
Tlf. 99 68 83 03

Aage V Jensens Fond
Niels Bohrs Vej 15
8260 Viby J.

bornholm@fredningsnaevn.dk
www.fredningsnaevn.dk
J.nr. FN-BOR-10-2020
Den 26. juni 2020

Overfor fredningsnævnet er der den 12. maj 2020 ansøgt om tilladelse at foretage kalkning og mosfjernelse i udvalgte områder af Kåsegårdslækken på ejendommen matr.nr. 1a og 1b, Ibsker, beliggende Kåsegård, Klintebyvejen 8, 3730 Nexø, for at fremme levevilkårene for den sjældne Hyldegøgeurt, som vokser på arealerne.

Ejendommen er markeret på dette kortudsnit:

Sagens oplysninger

Ejendommen er omfattet af en kendelse af 1. september 1997 om fredning af en klippeløkke ved Kåsegård i Nexø kommune. Fredningsbestemmelserne fastsætter blandt andet:

”...

Fredningsforslaget [...] gennemføres med henblik på at sikre Kåsegårdslækken som fortsat voksested for Hylde-Gøgeurt, men også med henblik på at sikre naturhistoriske landskabelige og kulturhistoriske værdier i området, herunder klippeløkken som sådan med den lavtvoksende og artsrige overdrevsvegetation og særlige driftsform samt den selvgroede, lysåbne kratkov og dennes artsrige bundvegetation. Der bør til fremme af fredningens formål tilvejebringes mulighed for at foretage naturpleje i området.

...

Fredningens primære formål er at sikre området som voksested for den nordiske

orkidéart Hylde-Gøgeurt.

...

Der må ikke sprøjtes med kemiske midler eller gødskes på arealerne, når bortses fra den naturgødning, som følger af kreaturgræsningen.

...”

Ansøgeren har anført blandt andet, at man i flere år har set orkideerne blomstre i stadig færre antal. Ansøgeren har taget en række jordprøver, da man havde en formodning om, at det kunne have noget med jordkemien at gøre. Det ses meget tydeligt, at pH (reaktionstallet) er alt for lavt i forhold til den amplitude Hyldegøgeurt lever i (pH større end 5). Lavt pH kan skyldes oxideret ammoniak fra nærliggende svinefarme, som frigiver brintioner. Gødningsstofferne er lave og man ønsker ikke at gøde, men ønsker at foretage et forsøg med kalkning de næste tre vækstsæsoner. Ansøgeren har registreret at der er meget mos i områderne, hvor orkideerne skulle have blomstret, men ikke gør. Ansøgeren ønsker, at fjerne mos i tælleflader uden blomstrende hyldegøgeurt.

Bornholms Regionskommune, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet har ikke udtalt sig imod det ansøgte.

Fredningsnævnet har ikke foretaget besigtigelse.

Fredningsnævnets afgørelse

I medfør af § 50, stk. 1 i naturbeskyttelsesloven meddeler nævnet dispensation til foretagelse af kalkning og mosfjernelse som ansøgt. Nævnet lægger herved vægt på, at fredningens primære formål er at sikre området som voksested for Hylde-Gøgeurten. Dispensationen omfatter foruden indeværende vækstsæson tillige vækstsæsonerne 2021, 2022 og 2023, og skal nærmere tjene til at fastslå, hvorvidt en permanent dispensation vil være nødvendig for plejen af området til varetagelse af blandt andet fredningens primære formål.

Fredningsnævnets afgørelse er truffet af nævnets formand, da det ansøgte skønnes at være af underordnet betydning i forhold til fredningens formål, jf. § 10, stk. 5 i bekendtgørelse nr. 842 af 27. juni 2016 om forretningsorden for fredningsnævn.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet. Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledning på klagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Nævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis

- 1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
- 2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
- 3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis

- 1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førstestansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller
- 2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Modtagere af denne afgørelse

Kopi af denne afgørelse er sendt til Miljøstyrelsen, Bornholms Regionskommune, Danmarks Naturfredningsforening, Foreningen Bornholm, Friluftsrådet og Dansk Ornitologisk Forening.

Henrik Engell Rhod